

Віктор КАПТОНОВ,
аспірант кафедри кримінального права
та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ОБ'ЄКТА НЕЗАКОННОГО ВТРУЧАННЯ В РОБОТУ АВТОМАТИЗОВАНИХ СИСТЕМ В ОРГАНАХ ТА УСТАНОВАХ СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ

Об'єкт кримінального правопорушення є одним із елементів складу та розглядається завжди в першу чергу при кримінально-правовій характеристиці або аналізу складу кримінального правопорушення. З приводу визначення самого об'єкта кримінального правопорушення в теорії кримінального права за останні роки було проведено доволі багато досліджень, висновки завжди різні, думки також різняться. Сьогодні більшістю вчених визначається як посягання на суспільні відносини, блага, особисті інтереси, на які направлене посягання та яким завжди завдається або може бути завдано шкоду. Визначення об'єкту несанкціонованого втручання в роботу автоматизованої системи в органах і системах правосуддя за ст. 376-1 КК України є важливим завданням. Це дасть змогу дати правильну кваліфікацію, оскільки ст. 376-1 КК України є спеціальною нормою по відношенню до ст. 361 КК України.

Питання незаконного втручання в роботу автоматизованих систем в органах та установах системи правосуддя розглядали в своїх дослідженнях: Ю. В. Баулін, О. М. Джужа, О. О. Дудоров, В. А. Козак, М. І. Мельник, Ю. А. Пономаренко, А. В. Савченко, В. Я. Тацій, М. І. Хавронюк, В. І. Шакун, В. М. Шепітько, А. С. Щербіна та ін. Попередні публікації як загальне визначення об'єкта у кримінальному праві так і відповідно до норми ст. 376-1 КК України не дають повної відповіді на поставлені нами питання. Тому виникає необхідність проведення додаткового розгляду окреслених питань.

Визначення об'єкту кримінального правопорушення завжди викликає певні складнощі, оскільки об'єкт не є матеріальною величиною і не відображається у реальному середовищі, як наприклад, об'єктивна сторона, яка має опис конкретних дій в реальності (конкретне діяння, конкретні наслідки, час, місце, спосіб та ін.).

Більшість вчених наполягають на складовій частині об'єкта саме суспільні відносини, однак варто зауважити, що за останні роки коло «прихильників» теорії визначення об'єкта кримінального правопорушення як цінності збільшується. Цьому є логічне пояснення, саме цінності за своїм тлумаченням є поняттям більш ширшим ніж суспільні відносини.

Проведений нами огляд законодавства ми можемо зазначити, що родовим об'єктом виступають суспільні відносини, що забезпечують

здійснення правосуддя в державі. Родовим об'єктом виступають споріднені між собою або тотожні кримінальні правопорушення, які утворюють певну групу і знаходяться в межах одного розділу Кримінального кодексу України. Визначення родового об'єкту є вкрай важливим, оскільки дає змогу більш точно встановити кваліфікацію.

Визначення безпосереднього об'єкта конкретизується законодавцем щодо посягання на роботу автоматизованої системи документообігу суду.

Безпосереднім об'єктом виступає – конкретні органи та установи системи правосуддя, а саме: суди, Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів, Державна судова адміністрація України, а також їх органи.

Основним безпосереднім об'єктом незаконного втручання в роботу АСДС виступають суспільні відносини, що забезпечують конституційні принципи діяльності суду, пов'язані, зокрема, з об'єктивним і неупередженим розподілом справ між суддями [1].

Порівняємо обґрунтованість розміщення несанкціонованого втручання в роботу автоматизованої системи в органах та установах системи правосуддя. Так, ст. 362 КК України встановлює кримінальну відповідальність за втручання у роботу автоматизованих систем особою, що має доступ до неї. Однак у той же час це не є перешкодою для створення спеціальних норм, які б встановлювали кримінальну відповідальність за вчинення вказаних дій щодо конкретних автоматизованих систем – див., наприклад, ст. 376-1 КК. Логіка виділення таких норм пов'язана із незбалансованістю санкцій частин ст. 362 КК. У першу чергу – із необґрунтованою м'якістю санкції частини першої цієї статті, яка не враховує, що функціонування окремих автоматизованих систем у публічній сфері має важливе значення для належної реалізації прав та обов'язків учасників правовідносин. До того ж, положення ст. 362 КК лише в загальній формі враховують можливість заподіяння майнової шкоди шляхом внесення до певної автоматизованої системи недостовірної інформації, а для випадків втручання в роботу системи автоматизованого арешту коштів подібні наслідки, навпаки, будуть найбільш закономірними [2].

Судоустрій України – це встановлена на законодавчому рівні система судів, суддів, інших представників системи правосуддя та їхніх посадових осіб (як суб'єктів державної влади, покликаних здійснювати реалізацію основного завдання соціально орієнтованої держави), яка функціонує на засадах верховенства права щодо організаційних основ, порядку їх діяльності, повноважень і взаємовідносин з іншими державними та громадськими інституціями [3, С. 211].

Найвищим судом у системі судоустрою є Верховний Суд. Систему судоустрою складають: місцеві суди; апеляційні суди; Верховний Суд України. Для розгляду окремих категорій справ відповідно до Закону «Про судоустрій і статус суддів» в системі судоустрою діють вищі спеціалізовані суди. [4]. Однак, оновлена редакція ч. 1 ст. 376-1 КК України передбачає не

лише несанкціоноване втручання в суді, а і в Вищій раді правосуддя, Вищій кваліфікаційній комісії суддів, Державній судовій адміністрації України, їх органах.

Вища рада правосуддя є колегіальним, незалежним конституційним органом державної влади та суддівського врядування, який діє в Україні на постійній основі для забезпечення незалежності судової влади, її функціонування на засадах відповідальності, підзвітності перед суспільством, формування добросовісного та високопрофесійного корпусу суддів, додержання норм Конституції і законів України, а також професійної етики в діяльності суддів і прокурорів [5].

В диспозиції, розглядуваної нами статті в проєкті КК, мова йде лише про втручання в розподіл справ між суддями та конкретні шляхи такого втручання. Тому, доречно, що об'єктом посягання є лише система правосуддя.

Визначення об'єкту кримінального правопорушення є важливим питанням, і саме на прикладі проведеного нами дослідження ми бачимо, що думки вчених розійшлися з приводу посягання саме на систему правосуддя в ст. 376-1 КК України. З огляду на визначення об'єкта кримінального правопорушення загальною, то можемо зазначити, що об'єкт за ст. 376-1 КК України родовим об'єктом визначається правосуддя, безпосереднім об'єктом визначається нормальна робота автоматизованої системи в органах та системах правосуддя. Проведений аналіз Проєкту Кримінального кодексу України дав змогу сформулювати власну думку, а саме така позиція авторів є більш чітко формує диспозицію статті, що в свою чергу дасть змогу статті «запрацювати». До того ж нагадаємо, що першочергова ідея створення ст. 376-1 КК України саме і полягала в неможливості втручання в розподіл справ між суддями та як наслідок, уникнення корупції в судовій системі. Однак, така конкретика залишилась в пояснювальній записці до законопроєкту і нажаль не ввійшла до норми закону.

1. Козак В. А.. Кримінальна відповідальність за незаконне втручання в роботу автоматизованої системи документообігу суду: аналіз основного складу злочину. 2013. С. 151-158. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/article/view/51481/47284> (дата звернення: 28.04.2023).

2. Пояснювальна записка до проєкту Закону України "Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо встановлення кримінальної відповідальності за недбале ставлення до роботи з системою автоматизованого арешту коштів". Ligazakon. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/gh3cq00a?an=3&ed=2016_03_31 (дата звернення: 23.01.2024).

3. Щербалюк О. В. Організаційні основи судоустрою в Україні. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. 2021. с. 253.

4. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 25.04.2023).

5. Про Вищу раду правосуддя : Закон України від 21.12.2016 № 1798-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19#Text> (дата звернення: 26.04.2023).